ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ
ਦਾ
ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਿੰਤਨ

ਮੂਲ ਲੇਖਕ
ਡਾ: ਜੈ ਕੁਮਾਰ ਜਲਜ਼

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦਕ:
ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ, ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਜੈਨ,
ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:
26ਵੀਂ ਮਹਾਵੀਰ ਜਨਮ ਕਲਿਆਨਕ ਸ਼ਤਾਵਦੀ ਸੱਯੋਜਿਕਾ ਸੰਮਤੀ ਪੰਜਾਬ
ਪੁਰਾਣਾ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਮਹਾਵੀਰ ਸਟਰੀਟ, ਕਲਬ ਚੌਂਕ,
ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਪਿੰਨ ਕੋਡ: 148023

ਮੁੱਲ: 24 ਰੁਪਏ

ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਵੱਲੋਂ:

ਭਾਵੇਂ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਡਾ: ਜੈ ਕੁਮਾਰ ਜਲਜ਼ ਰਤਲਾਮ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ **ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਿੰਤਨ** ਇਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ 2600 ਸਾਲਾਂ ਜਨਮ ਮਹੋਤਸਵ ਸਮੇਂ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਮੂੱਲਾਂ ਰਮੂਜੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਭਵਨ, ਬਾਨਗੰਗਾ, ਭੂਪਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੋਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 2002 ਤੋਂ 2009 ਤੱਕ ਇਸ ਪੁਸ਼ਤਕ ਦੀ 24 ਹਿੰਦੀ ਸੰਸਕਰਨ ਛੱਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਤੇਲਗੂ, ਮਰਾਠੀ, ਕੰਨੜ, ਉਰਦੂ, ਸਿੰਧੀ, ਫਰੈਂਚ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਤਿਹਾਸ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸਿਧਾਂਤ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ ਮਾਤਰ 32 ਸਫੇ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਕੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਕੁੱਜੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ:

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੈਨ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ: ਜੈ ਕੁਮਾਰ ਜਲਜ਼ ਜੀ ਹਨ, ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਅਕਤੂਬਰ 1934 ਨੂੰ ਲਲਿਤਪੁਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਨੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਯੂਨਿਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਜੈਨ ਕਾਲਜ ਬੜੋਤ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਕਰਵਾਇਆ। ਰਤਲਾਮ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਮੁੱਖੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 12 ਸਾਲ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ, ਦਰਸ਼ਨ, ਇਤਿਹਾਸ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਡੂੰਘੀ ਪਕੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ। ਆਪ ਨੇ

ਕਵਿਤਾ, ਅਨੁਵਾਦ, ਸ਼ੋਧ, ਬਾਲ ਵਿਗਿਆਨ, ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਦਿ ਤੇ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਿਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਮਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਰੂ, ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਅਤੇ ਭੋਜ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਮੇਲਨ ਪ੍ਰਯਾਗ ਨੇ ਸ਼ਾਰਸਵਤ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲੇਖਕ ਸੰਘ ਨੇ ਅਕਸ਼ਰ ਆਦਿਤਯ ਪਦਵੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਸਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਹਨ।

ਆਪ ਨੇ ਦਿਗੰਬਰ ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਰਤਨ ਕਰੰਡ ਸ਼੍ਰਾਵਕਾਚਾਰ (2005), ਸਮਾਧੀ ਤੰਤਰ (2005), ਇਸ਼ਟੋਪਦੇਸ਼ (2007), ਪਰਮਅੱਪ ਪਿਆਸੂ (2006), ਯੋਗਸਾਰ (2006), ਅੱਠ ਪਾਹੁੜ (2006), ਧਿਆਨਸ਼ਤਕ (2007), ਦ੍ਰਵ ਸੰਗ੍ਰਹਿ (2008) ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਇਆ। ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ 2600 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਮਹੋਤਸਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਆਪ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਿੰਤਨ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਕ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਧੰਨਵਾਦ:

ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦਰਿਆਪੁਰ ਇੰਚਾਰਜ ਜੈਨ ਵਰਲਡ ਦੇ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਵੈਬ ਸਾਇਟ ਤੇ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੁਨੀਲ ਦੇਸ਼ ਮਣੀ ਸ਼ੋਲਾਪੁਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਅਪਣੇ ਛੋਟੇ ਵੀਰ *ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ੱਬੀਰ (ਜ਼ੁਨੈਰ੍ਹਾ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼, ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ)* ਦੇ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਅਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਿਤੀ 31/3/2010

ਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਕ
ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ, ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਜੈਨ,
ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ

ਲੇਖਕ ਵੱਲੋ:

ਵਸਤੂ / ਪਦਾਰਥ ਹਰ ਜੀਵ ਅਜੀਵ ਦੀ ਵਿਰਾਟਤਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਡੂੰਗੀ ਅਟੁੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਣੇ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸੂਖਮ ਭੇਦਾਂ ਉਪਭੇਦਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਧਿਕ ਯੋਗਿਤਾ ਭਲਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਭੇਦਕ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤੰਦ ਤੰਦ ਖੁਲਾਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਪਰੋਕਤ ਭੇਦ – ਉਪਭੇਦ ਦੀ ਭੀੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ।

ਦਰਅਸਲ ਵਸਤੂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਪਰੀਪੇਖ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਮਾਰਗ ਬੇਹਦ ਸੁਹੇਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਹਿਜ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲੀਏ, ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੋਈ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦ੍ਰਵ ਦੇ ਭਾਵ, ਭਾਵ ਪਰਿਨਾਮ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਹੋਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਸ਼ੁਧ ਪਰਿਨਾਮਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਮੋਕਸ਼ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ‘ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਨ 2002 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ 2600 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਮਹੋਤਸਵ ਸਾਲ ਭਰ ਅਹਿੰਸਾ ਵਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤੇ। ਇਹਨਾਂ ਆਯੋਜਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉੱਪਰ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਲੇਖਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੀਤਾ। ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭਗਵਾਨ

ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਿੰਤਨ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜੈਨ ਲੇਖਕ ਭਰਾਵਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਅਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ 55 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛੱਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਅਤੇ ਕਈ ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬਧਿਤ ਹਨ। ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਪਸੰਦ ਆਏਗਾ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਵਿਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮੈਨੂੰ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ।

31/12/2009

ਜੈਕੁਮਾਰ ਜਲਜ
30, ਇੰਦਰਾ ਨਗਰ,
ਰਤਲਾਮ

ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਲਈ
ਜੋ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਅਤੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।